

ספרות עברית וכללית

3 יחידות לימוד
השלמה ל-5 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שלוש שעות וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
פרק ראשון: מבחר יצירות מספרות העולם – 34 נקודות
פרק שני: נושאים ביקר'אגריים – 66 נקודות
סה"כ – 100 נקודות
בפרק הראשון שתי קבוצות של שאלות.
ענה על שאלה אחת מהקבוצה הראשונה (18 נקודות)
ועל שתי שאלות מהקבוצה השנייה (לכל שאלה – 8 נקודות; סה"כ – 16 נקודות).
בפרק השני ענה על שתי שאלות, כל אחת מהן בנושא ביקר'אגרי אחר.
(לכל שאלה – 33 נקודות; סה"כ – 66 נקודות)
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) לנבחני משנה: רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו.
(2) לנבחנים אקסטרניים: תכנית הלימודים מצורפת.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת להשיב עליה.
(2) אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.
(3) בתשובות בשאלון זה אין להדגים באמצעות יצירה שנלמדה במסגרת שתי היחידות הראשונות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כ**טיוטה** (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון: מבחר יצירות מספרות העולם

(34 נקודות)

קבוצה ראשונה

ענה על אחת מהשאלות 1-5 (18 נקודות).

מיכאל קולהאס / פון־קלייסט

1. עמידתו של היחיד מול השלטון היא סוגיה מרכזית בנובלה "מיכאל קולהאס". הסבר והדגם קביעה זו באמצעות שני אירועים מעלילת הנובלה.

האף / גוגול

2. לפניך דברי המספר בסיום הנובלה "האף". קרא אותם, וענה על השאלה שאחריהם.
... אבל המוזר מכול, הסתום מכול – איך יכולים סופרים לבחור להם נושא שכזה? אני מודה, הדבר נבצר מן הבינה לחלוטין, הרי זה כאילו... לא, לא, איני מבין זאת כלל. ראשית, אין בזה שום תועלת למדינה; שנית... אבל גם שנית אין שום תועלת. פשוט איני יודע מה פירוש כל זה...
הסבר כיצד מתקשרים דברים אלה לעלילת הנובלה, ומהי תרומתם להבנת משמעותה.

מותו של איוון איליץ' / טולסטוי

3. תאר את היחסים בין איוון איליץ' לבין אשתו, על פי שתי דוגמאות מן הנובלה. האם יחסים אלה משקפים את ערכי החברה כפי שהיא מתוארת בנובלה? נמק את דבריך.

הגלגול / קפקא

4. קרא את הקטע שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריי.
 "מת?" אמרה הגברת סמסא והביטה כבוחנת בפני המשרתת, אף כי יכלה לבדוק זאת בעצמה וגם לעמוד על כך בלא בדיקה.
 "כך הייתי אומרת", ענתה המשרתת, ולראיה דחפה במטאטא את גופתו של גריגור כברת-דרך הצדה. הגברת סמסא זעה, כאילו ביקשה לעצור את המטאטא, אך לא עשתה כן. "ובכן", אמר האדון סמסא, "עכשיו יכולים אנו להודות לאל."

א. על פי קטע זה, הסבר את התגובות של הוריו של גריגור סמסא על מותו, וכתוב אם הן משקפות את מערכת היחסים של גריגור עם הוריו לאורך הנובלה. נמק את דבריך.

(10 נקודות)

ב. מהי התרומה של מערכת יחסים זו להבנת המשמעות של הנובלה? הסבר את דבריך.

(8 נקודות)

קומדיות של שקספיר: חלום ליל קיץ, כטוב בעיניכם, מהומה רבה על לא דבר

5. הפער בין מעמד האישה למעמד הגבר הוא נושא מרכזי בקומדיות של שקספיר.

הסבר והדגם קביעה זו על פי הקומדיה של שקספיר שלמדת.

האם בסיום הקומדיה הפער הזה מצטמצם? נמק את דבריך.

/המשך בעמוד 4/

קבוצה שנייה (16 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 6-12 (לכל שאלה – 8 נקודות).

6. אודיסיאה / הומרוס

סמלים ומוטיבים הם אמצעים לאפיון הדמויות המרכזיות ביצירה.
בחר בשניים מן הסמלים ו/או המוטיבים בפרק 23 באודיסיאה, והסבר את תרומתם לעיצוב דמותו של אודיסאוס.

7. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שיר הפגישה האחרונה / אנה אחמטובה

תרגום: בנימין הרשב

החנה קפא ללא־ישע,
אך צעדי היו קלים.
על יד ימין אני לובשת
כפפה של היד השמאלית.

נדמה כה הרבה מדרגות,
וידעתי – הן רק שלש!
היה לחש סתוי בין תרזות
"תמותי אתי בלי לחשש!"

פי רמה אותי גורלי,
לאה, נדוני, הפכפך.
ענית: "אהובי, אהובי!
גם אותי נמותה יחדו..."

זהו שיר של פגישה אחרונה.
העפתי עין אל בית חשוק.
רק גרות בחדר־השנה
באור צהב־אדיש החשו.

תאר שלושה צמדי ניגודים בשיר, והסבר כיצד הם משקפים את מצבה הנפשי של הדוברת,

כפי שהוא בא לידי ביטוי בשיר.

/המשך בעמוד 5/

8. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

קברניט שלי! רב החובל! / וולט ויטמן

תרגום: יונתן בר-נחום

קברניט שלי! רב החובל! נשלם מסע הפָּרָה
סופות צלחנו ונוכל, עברנו את הדרך
קול פעמון מן הנמל, העם כלו מריע,
קורא הידר לאַנְיָה נועזת שהגיעה.
אף מה אדמו טפות הדם,
על מה דוה הלב!
על הספון, דומם וקר
רב החובל שוכב.

קברניט שלי! רב החובל! לך מונף הדגל
לך תרועת החצוצרות, תשואות עולי הרגל,
לך זרים ועטורים, הכל קוראים בשמה,
החוף רוגש המון חוגג, ופני כלם אליך
אתמך ראשך כמו ידיו!
הן רק תלום כונב
אחתך הראני קר ומת
על הספון שוכב.

רב החובל אינו עונה, וממקומו לא מש.
אין דפק לו. שפתיו חרוה. ורועי אינו הש.
מסע אימים על פני ימים הנה עבר וחס
עגנה לבטח הספינה, הנצחון השלם
החוף צוהל, אך אנכי
לאט אצעד בכאב
על הספון, דומם וקר
רב החובל שוכב.

הבא מן השיר שלושה אמצעים רטוריים, כגון מבנה, פנייה, חזרות, ניגודים, והסבר את תרומתם לעיצוב משמעות השיר. הדגם את דבריך.

/המשך בעמוד 6/

9. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

יום סָתו / ריינר מריה רילקה

תרגום: שמעון זנדבנק

אֵלֵי, הַגִּיעָה עִת, הַקִּיץ רַב.
הַטֵּל צֶלֶק עַל שְׁעוֹנֵי הַשָּׁמֶשׁ,
וּבְשָׂדוֹת שֶׁלַח רוּחוֹת שֶׁל סָתוּ.

עַל פְּרֵי אֶפִיל צוּה וַיִּתְרוּהָ;
תָּן לוֹ יוֹם-יּוֹמִים עוֹד שֶׁל לֵהֵט,
הַפָּצֵר בּוֹ שִׁישָׁלֵם, וְאֵל קִבְעַת
הַיָּזוּ מִתֵּק אַחֲרוֹן הַבֵּא.

מִי שָׁאִין לוֹ בֵּית, לֹא יִבְנֶה עוֹד.
מִי שֶׁהוּא גִלְמוּד, גִּלְמוּד לְעַד.
יַעוֹר, יִכְתֹּב מִכְתָּב, וְעוֹד אֶחָד,
וּבִהְגֵרָף עֲלִים מִתִּים יִתְעָה לוֹ
אֵי-אֵן בְּסִמְטוֹת בְּלֵב נִטְרָד.

בשיר זה הניגוד בין האדם לטבע מבטא את מצבו הקיומי של האדם.
הסבר והדגם קביעה זו על פי השיר.

10. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

הנמר (טיגריס, טיגריס) / ויליאם בלייק

תרגום: דורי מנור

טיגריס! טיגריס! ברק אורות
בְּלִילָם שֶׁל יַעְרוֹת:
מַה יִדְגַּח תַּחֲמָה
אֶת שְׁלֵמוֹתֶךָ הָאֵימָה?

אֵילוֹ תְּהוֹמוֹת, שְׁחָקִים,
אֲשֶׁר עֵינֶיךָ מְדַלֵּקִים?
מַה כְּנַפִּים לוֹ לְשִׁאֵף?
מִי מֵהֵינּוּ אֲשִׁים לְכַף?

מָה־אָמֵן וּמַה־כֶּתֶף,
גִּידֵי־לִבֶּךָ יִדְעוּ לִפְתֹּךָ?
הוֹדוֹת לְמִי הִפְעִימָה,
אֵיזוֹ יָד כְּלִילֵת־אֵימָה?

מַה־פִּטְיֵשׁ, מַה־סְמוּכָה?
אֵי כוֹרוֹ שֶׁל מַחֲרָה?
מִי סָדֵן לוֹ, לְפִיתָה,
שֵׁם לְצֶרֶר אֵימוֹת־מִיתָה?

כּוֹכְבִים יָדוּ מְרוֹם
רְמַחֵי־דְמָעוֹת מְרוֹי־מְרוֹם;
הַחֲיָה אֹז הָעוֹשָׂה?
הַבְּרָאָה בּוֹרְאֵה־הָשָׂה?

טיגריס! טיגריס! ברק אורות
בְּלִילָם שֶׁל יַעְרוֹת:
מַה יִדְגַּח תַּחֲמָה
אֶת חֵיל דְמוֹתֶךָ הָאֵימָה?

הבא מן השיר שלושה אמצעים רטוריים, כגון מבנה, פנייה, שאלות, חזרות, ניגודים, והסבר את תרומתם לעיצוב משמעות השיר. הדגם את דבריך.

/המשך בעמוד 8/

11. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

סונט ד' מתוך: **מותה של הגבירה לאורה** / פרנצ'סקו פטררקה

תרגום: לאה גולדברג

עֵינַיִם אֵלוֹ בְּמִזְמוֹר לֹוֹהֵט
פְּאֲרָתִי, זֹו הַדְּמוּת, הַיָּד, הַמִּצַּח
שֶׁהַפְּרִידוֹנִי מֵעֲצָמַי לְנִצָּח,
שֶׁבְּגִלְלָם חַיִּיתִי מִתְבוֹדֵד.

זֶה הַשָּׁעַר מְאִיר כְּפֹו יוֹקֵד,
זֶה שְׁחוֹק שֶׁל בַּת־מְלֶאֶךָ עַל רֶךְ שְׁפָתַיִם
אֲשֶׁר הַפֶּךָ הָאָרֶץ לְשָׁמַיִם,
אֲבוֹי, עָפָר וָאֶפֶר הֵם כְּעֵת.

אֲבֵל אֲנִי עוֹד חַי. בְּכָאֵב וְצַעַר
אֲתַע בּוֹדֵד מְאֹז כְּבָה אוֹרִי
כְּאֲנִיָּה טְרוּפָה בְּלֵב הַסָּעַר.

עֲמָה יָבֵשׁ לְעַד מֵעַן שִׁירִי
שְׁקָעָה שְׁמַחַת־חֲשָׁקִי כְּשֶׁקַּע סֵהַר
רַק הַקִּינָה תַעֲוִיר אֶת כְּבוֹרִי.

מהי האהובה בשביל המשורר בעודה בחיים, ומהי בשבילו לאחר מותה?
הסבר והדגם את דבריך. בתשובתך הסבר כיצד השינוי משתקף במבנה השיר.

12. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

מקבילות / שארל בודלר

תרגום: בנימין הרשב

הטבע הוא מקדש, שורות סטוים חיים
פולטים בו לעתים מלים מקבילות:
אדם חולף שם הרף יערות סמלים
אשר צופים בו בעינים מקרות.

וכמו הדים מתערבבים אי-במרחק
בתוף ממזג אחד, אפל ותהומי,
רחב כמו הליל וכמו האור הקג -
צבעים, צלילים, בשמים, שם זה לזה עונים.

יש בשם רענון, טרי כבשר תינוק,
מתוק כמו אבוב, כערכה ירק,
ויש: משחת, חוגג, עשיר - ריחות שופעים,

המתפשטים כמו דברים אינסופיים,
קטרת, כענבר, כמור, כבאוישים,
שרים התלהביות של רוח וחוישים.

בשיר זה הדובר מביע את התפעמותו מן הטבע באמצעות תיאורים הקשורים לחושים.

הסבר והדגם קביעה זו.

/המשך בעמוד 10/

שִׁים לֵב: אֵין לֵהדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.

פֶּרֶק שֵׁנִי: נושאים בין־ז'אנריים (66 נקודות)

ענה על שתי שאלות, כל אחת בנושא בין־ז'אנרי אחר (לכל שאלה – 33 נקודות).

להיות יהודי, להיות ישראלי: קולות וזהויות

אם למדת נושא זה, ענה על אחת מהשאלות 13-14.

13. כשאני שואל את עצמי "מי אני"? אני קצת ספרדי, קצת אשכנזי, קצת ישראלי, טיפ טיפה גלתי, אני אולי דתי ואולי חילוני, אבל ביני לביני אני... (מעובד על פי שירו של קובי אוז "אני יהודי")

אמירה זו מבטאת זהות מורכבת של אדם שחי במדינת ישראל.

מהו קונפליקט הזהות שהדמות המרכזית מתמודדת אתו בכל יצירה, וכיצד היא מתמודדת עם קונפליקט זה. הסבר את דבריך.

ענה על פי:

* רומאן או מחזה

* ושני סיפורים קצרים או סיפור קצר ושיר

14. הסבר את הביקורת על המציאות הישראלית ביצירות שלמדת. כתוב כלפי מי היא מופנית או כלפי מה היא מופנית, ותאר כיצד היא מעוצבת.

ענה על פי:

* רומאן או מחזה

* ושני סיפורים קצרים או סיפור קצר ושיר

ספרות בעקבות השואה

אם למדת נושא זה, ענה על אחת מהשאלות 15-16.

15. א. יצירות שנכתבו בעקבות השואה מתארות מציאות קשה.

אמצעים שונים כמו מעשי הדמויות ומחשבותיהן, חלומות והזיות, מוטיבים, סמלים מסייעים בבניית מציאות זו.

הסבר והדגם כיצד שניים מן האמצעים האלה מסייעים לעיצוב המציאות והקשה המתוארת ביצירות שלמדת בנושא זה.

ענה על פי:

רומאן או הנובלה "מומיק" (18 נקודות)

ב. מהי המשמעות שמקבלות כותרות של יצירות שנכתבו בעקבות השואה לאחר קריאת היצירות?

הסבר והדגם את דבריך.

ענה על פי:

סיפור קצר או שני שירים (15 נקודות)

16. האם דמויות ביצירות שנכתבו בעקבות השואה מתנהגות על פי ערכים אנושיים מוסריים

(כמו נאמנות, אמפתיה, היחלצות לעזרה)?

תאר את ההתנהגות של דמויות ביצירות שלמדת בנושא זה, והסבר אם הן מתנהגות על פי ערכים אלה או מפרות אותם.

הסבר מה אפשר ללמוד מן ההתנהגות שתוארת על התמודדות האדם במצבי משבר קיצוניים.

ענה על פי:

* רומאן או הנובלה "מומיק" או מחזה

* ושני סיפורים קצרים או סיפור קצר ושיר

התבגרות בראי הספרות

אם למדת נושא זה, ענה על אחת מהשאלות 17-18.

17. ביצירות רבות הדמויות המתבגרות חשות ריקנות וניכור, ולעתים יש להן צורך בפרטיות והתבודדות.

בחר בדמויות מיצירות שלמדת בנושא זה (דמות אחת מכל יצירה), תאר והסבר כיצד הן מתמודדות עם תחושות אלה.

האם דמויות אלה נחלצות מתחושות הניכור והריקנות ו/או מהצורך שלהן בפרטיות ובהתבודדות? נמק את דבריך.

ענה על פי:

* רומאן או נובלה

* וסיפור קצר ושיר או שני סיפורים קצרים

18. גיל ההתבגרות מאופיין בקונפליקטים פנימיים ובקונפליקטים חיצוניים שמתחוללים אצל הדמויות המתבגרות.

תאר קונפליקט מרכזי הבא לידי ביטוי בכל יצירה שלמדת בנושא זה, והסבר כיצד הדמות המתבגרת מתמודדת עם קונפליקט זה.

בכל יצירה שבחרת, ציין אם הקונפליקט נפתר. הסבר והדגם את דבריך.

ענה על פי:

* רומאן או נובלה

* ושני סיפורים קצרים או סיפור קצר ושיר

בכל צופייה, והכול צפוי בה: סוגיות ארספואטיות

אם למדת נושא זה, ענה על אחת מהשאלות 19-20.

19. הסבר והדגם את המחיר שהאמן נתבע לשלם בדרכו למימוש ייעודו האמנותי.

ענה על פי:

* שניים משירי רחל או שניים משירי לאה גולדברג או סיפור קצר

* ומחזה או רומאן או סיפור קצר

20. הסבר והדגם כיצד תיאורי סביבה או תיאורי טבע מסייעים בעיצוב דמותו של היוצר ומשמשים

מקור ליצירתו.

ענה על פי:

* "הברכה" מאת ביאליק או שני שירים מאת אלתרמן או סיפור מהמיתולוגיה (אורפאוס

או פיגמליון)

* ומחזה או נובלה או רומאן

/המשך בעמוד 14/

לא הכול ראליסטי

אם למדת נושא זה, ענה על אחת מהשאלות 21-22.

21. ביצירות רבות היסודות הפנטסטיים מעוררים מצד אחד התפעלות ופליאה ואפילו צחוק, אבל יש

בהם גם איום ואלימות מצד אחר.

תאר כיצד שני צדדים אלה באים לידי ביטוי ביצירות שלמדת בנושא "לא הכול ראליסטי",

והסבר את תרומתם להבנת המשמעות של היצירות.

ענה על פי:

* שני סיפורים קצרים מאת היוצרים האלה: עגנון, א"ב יהושע, פו, קפקא (כל סיפור מאת

יוצר אחר) **או** סיפור קצר מאת אחד מן הסופרים האלה וסיפור קצר נוסף אחר

* ומחזה **או** נובלה **או** רומאן

22. השאיפה לתעתע בקוראים, הרחקת עדות לצורך ביקורת חברתית ויצירת מתח – הן חלק

מהמאפיינים של הספרות הפנטסטית.

הסבר והדגם כיצד שניים ממאפיינים אלה באים לידי ביטוי ביצירות שלמדת בנושא

"לא הכול ראליסטי".

ענה על פי:

* נובלה **או** מחזה

* וסיפור קצר **או** רומאן **או** שני סיפורים קצרים

נשיות וגבריות: ייצוגי מגדר בספרות

אם למדת נושא זה, ענה על אחת מהשאלות 23-24.

23. נשים מתמודדות עם ציפיות החברה מהן בדרכים שונות, כגון ויתור, פשרה, מאבק והימנעות.

איזו דרך נוקטות דמויות של נשים ביצירות שלמדת בנושא זה, ומה הן התוצאות של

דרך ההתמודדות שבה בחרו?

ענה על פי:

* שני מדרשים או מדרש ושיר או מחזה

* וסיפור קצר או רומאן

24. ביצירות שלמדת בנושא זה סטראוטיפים משמשים בעיצוב תפיסות עולם מגדריות.

א. הסבר את הסטראוטיפים (בנוגע לתפקידים בחברה ובמשפחה, להתנהגות, למראה חיצוני

וכדומה) בתיאור דמויות נשים ו/או גברים ביצירות שלמדת בנושא זה.

(18 נקודות)

ענה על פי:

* נובלה מאת עגנון או סיפור ושיר או שני מדרשים

* ומחזה או רומאן או שני סיפורים קצרים

ב. האם הסטראוטיפים שכתבת עליהם בסעיף א נשברים ביצירות אלה? נמק את דבריך.

(15 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך